

O'ZBEKISTON MILLIY VALYUTASI — IQTISODIY MUSTAQILLIKNING ASOSIY USTUNI

Mamarasulova Shahnoza Sherzod qizi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotasiya

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi milliy valyutasi — so'mning muomalaga kiritilishining tarixiy-iqtisodiy zaruriyati, bosqichlari va bugungi kunda mamlakat makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, valyuta islohotlarining pul-kredit siyosatiga ta'siri va liberallashtirish jarayonlarining ahamiyati yoritilgan. Maqolada so'mning joriy etilishi bilan bog'liq tarixiy jarayonlar, iqtisodiy barqarorlikka ta'siri, inflyatsiyani nazorat qilish va xalqaro savdo-sotiqdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy valyutaning iqtisodiyotdagi ijobiy va salbiy tomonlari, yuzaga kelgan muammolar va ularning hal etilishi masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Milliy valyuta, so'm, inflyatsiya, pul-kredit siyosati, Markaziy bank, valyuta liberallasuvi, iqtisodiy suverenitet, so'm-kupon.

Kirish

Har qanday mustaqil davlatning o'zligini belgilovchi asosiy atributlaridan biri uning milliy valyutasidir. O'zbekiston uchun 1990-yillarning boshida milliy pul birligini joriy etish shunchaki ramziy ma'no emas, balki chuqur iqtisodiy inqirozdan chiqish va mustaqil moliyaviy siyosat yuritishning muhim yo'li edi. Sobiq ittifoq parchalanishi ortidan kelib chiqqan rubl hududidagi tartibsizliklar O'zbekiston iqtisodiyotini himoya qilish uchun tezkor choralarni talab qildi.

O'zbekiston Respublikasi uchun milliy valyuta — so'mning joriy etilishi nafaqat iqtisodiy amaliyot, balki mamlakatning o'z mustaqil yo'lini belgilashdagi strategik qadami bo'ldi.

O'tish davri va so'm-kuponlar (1993–1994)

Milliy valyutaga o'tish keskin iqtisodiy zarbalarning oldini olish uchun ikki bosqichda amalga oshirildi. 1993-yil noyabrda so'm-kuponlarning chiqarilishi ichki bozorni qadrsizlangan rubl massasidan tozalashga yordam berdi. Bu davrda davlat o'zining bank infratuzilmasini va pul muomalasini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirdi.

Milliy so'mning joriy etilishi (1994-yil 1-iyul)

1994-yil 1-iyuldan boshlab so'mning muomalaga kiritilishi iqtisodiyotda sifat jihatidan yangi davrni boshlab berdi.

Dastlab quyidagi banknotlar muomalaga chiqarilgan:

- 1 so'm
- 3 so'm
- 5 so'm
- 10 so'm
- 25 so'm
- 50 so'm
- 100 so'm

Keyingi yillarda iqtisodiy ehtiyojlarga qarab yangi nominaldagi pullar ham chiqarildi. Milliy valyuta joriy etilishi O'zbekiston iqtisodiyotida bir qator muhim o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Davlat inflyatsiyani nazorat qilish, pul emissiyasini boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ldi.

Iqtisodiy tahlil va natijalar

Bugungi kunda milliy valyutamiz nafaqat ayirboshlash vositasi, balki muhim iqtisodiy indikator hisoblanadi. Oltin-valyuta rezervlarining barqarorligi so'mning tashqi zarbalarga nisbatan chidamliligini ta'minlamoqda. Shu bilan birga, iqtisodiyotni modernizatsiya qilishda so'mning investitsion rolini oshirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda milliy valyutaning muomalaga kiritilishi mamlakat iqtisodiy tarixidagi eng muhim voqealardan biridir. 1994-yil 1-iyulda so'mning joriy etilishi davlatning iqtisodiy mustaqilligini mustahkamladi, pul muomalasini tartibga soldi va bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonini tezlashtirdi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining 'Markaziy bank to'g'risida'gi Qonuni.
2. Markaziy bank statistik ma'lumotlari.
3. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi hisobotlari.